مسئولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

ډاکترمحب زغم
۲۰۲۳/۰۳/۲۷

موتیف او له ځانه غلا

اکثره شاعران په خپلو شعرونو کې ځینې موضوع ګانې او مفاهیم بیا بیا راولي. په دې برخه کې دوې خبرې کېږي: موتیف او له ځانه غلا.
د ادبي سرقت یا ادبي غلا یو ډول دا دی چې شاعر یا لیکوال یوه نوې خبره پیدا کړي؛ خو هماغه خبره بیا بیا په مختلفو ډولونو په بېلابېلو قالبونو کې وکوي. دا د کمزورو شاعرانو ځانګړنه ده؛ ځکه کمزوري شاعران د نوښت راخوټېدونکې چینې ته لار نه لري، لکه د باران اوبه چې د ځمکې په ژورو ځایونو کې ډنډ شي، دوی چېرته په یوه ژورغالي کې د نوښت اوبه ومومي او په لپه کې یې راواخلي، بیا چې هرې خوا ته درومي، هستې یې هماغه یوه لپه اوبه وي.
موتیف بیا هغه مفاهیم او موضوع ګانې دي چې شاعر ورسره شدید اشتیاق لري، شاعر ورته خورا لېواله دی او ډېر ځله یې تکراروي؛ خو هر ځل یې په بېل رنګ، په جلا انداز او په نوي خوند وړاندې کوي. د مبتکر شاعر ذهن لکه خوږ جوشه چینه وي چې وچېدا نه لري. د موتیف او له ځانه غلا تر منځ توپیر دا دی چې په موتیف کې موضوع هماغه وي؛ خو تصویر او مفهوم یې نوی.
د هندي سبک کم سارې کلاسیک شاعر کاظم خان شیدا د موتیفونو لپاره غوره مثال دی. دی ګڼ موتیفونه لري خو دلته به له ځمکې «حباب» او له آسمانه «آفتاب» راواخلو. حباب، دریاب او آفتاب د فارسي ژبې د لوی شاعر میرزا عبدالقادر بېدل په شعرونو کې هم ډېر لیدل کېږي. بېدل چې په فارسي کې د هندي سبک خورا نامتو استازی دی، دغه مفاهیم د وحدت الوجود فلسفې ته کمارلي دي. دی حباب د بنده او دریا او بحر د لوی ذات لپاره د سېمبولونو په توګه کاروي. بېدل چې حباب او آفتاب یادوي، ډېر ځله تصویرونه نوي کوي؛ خو مفهوم یې هماغه وي. د ده په شعر کې تقریباً هر ځای د حباب چاودل، له خودۍ څخه د راوتلو او د بشر د فنا مانا ورکوي، حباب چې وچوي، له سمندر سره یو کېږي او همدا د وحدت الوجود فلسفه ده؛ خو کاظم خان شیدا چې فکر یې د تصوف په بند کې نه دی ایسار، هم نوي تصویرونه جوړوي او هم په هر تصویر کې نوی مفهوم ځایوي. دی د حباب په نازک بدن د ژوند د ډېرو اړخونو درانه بارونه وړي؛ خو تر منزل یې رسوي:

د افسر سره یې سر لکه حباب ځي
نه شي زیست د خسروانو بې افسره

دلته حباب له شاهي تاج سره تشبیه شوی دی. زموږ د سیمې په تاریخ کې ډېر کم داسې پاچاهان تېر شوي چې په خپل مرګ دې مړه شوي وي، دوی اکثره د خپل تاج په خاطر خپل سرونه خوړلي دي.

هر جرس یې دی حباب د هموار بحر
قافله په دا صحرا درومي خموشه

حباب پورته سیاسي مفهوم افاده کړی و؛ خو دلته فلسفي ته خدمت کوي. د قافلې جرس، د هموار یا آرام بحر له حباب سره تشبیه شوی دی او قافله د انسان د عمر مانا لري.
د شرقي تصوف یو عام بحث د دنیا له مال څخه لاس اخیستل دي. شیدا د همدې مفهوم د بیان لپاره حباب په دغو دریو بیتونو کې په مختلفو تصویرونو کې کارولی دی.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

په دا شان به خالي لاس ورځني درومي
تهي دست لکه حباب راغلي و کور ته

یا:

انهدام یې د سېلاب په صدمه نه شي
چې خالي دې خپله خونه کړه حبابه

او یا:

چې اثر یې د بنا په ځای پرې نه ږدم
د حباب غوندې به وران کور د دنیا کړم

د دنیا له ناخوالو هر شاعر ګیله من وي او د آرام او سکون په هیله وي. شیدا دلته همدا خبره کوي او حباب ته نوی نقش ورکوي.

له تلخۍ یې جام نسکور لکه حباب وړم
چې راغلی یم ودې دریایي شور ته

په دې بل بیت کې بیا د حباب چاودل، د زړه د ماتېدلو مفهوم رسوي:

د دریاب له سرد جوشی د حباب زړه چوي
شیدا قطع دې امید بویه له خپلو

په کلاسیکه شاعرۍ کې د فنا او ناهیلی فکر غالب و؛ خو شیدا د بقا خبره هم کوي. دا حتمي نه ده چې حباب دې خامخا باید وچوي، کاظم خان شیدا د حباب دوام یادوي او یو بل نوی مفهوم بیانوي.

په نرمۍ د سر دښمن د ځان دمساز کړم
په سېلاب لکه حباب عمارت ساز کړم

ځو پورې چې دې راز چا ته وي ویلي، خوندي به یې:

ځو یې نه وي دروازه د کور وا کړې
تر هغه په جمع دل کا حباب حظ

اروا پوهان وایي هغه کسان چې په ځان کې څه نه لري، د نورو د غولولو لپاره تجمل او سینګار ته پناه وړي، خپل ظاهر ښه لوکس جوړوي؛ خو د ننه خالي وي. شیدا همدا مسأله د حباب په وسیله ځومره ښه تمثیلوي:

پوشیده یې په پرده خپله هیچې کړه
نور څه نه لري مستور حجاب هرګز

یا:

بلندي یې د حباب په شان یو دم ده
څه آماس لري د سر ناکس عجب

همدغه مفهوم په لږ توپیر او په نوي تصویر کې وګورئ:

د حباب په شان تمام له شرمه آب شي
که یې لرې چرې باد د مخ نقاب کا

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ